

Determinante nasilja među vršnjacima

Dijete je samo ònô. Nema roda. Čisto i nevino. Život mu sačinjava uzbuđenje dok Princ Šarmantni obuva cipelu Pepeljugi koja joj savršeno pristaje; strah kada sazna za leševe ženā Plavobradog. Ali onda krene život. Biva bačeno u ponor surovog svijeta. I postaje ono čega se najviše plašilo. Postavlja se pitanje: ko je i kada pogriješio? Je li problem u pojedincu ili društvu?

Ukazivanje na problem započelo je prije više od 40 godina (Olweus, 1973, 1978), te je isto prikazano kao agresivno djelo koje pojedinac ili grupa izvodi nad žrtvom koja se ne može lako odbraniti. Razlog istih agresivnih djela jesu razlike, kojima se gubi ravnoteža statusa u društvu. To obično proizilazi iz fizičke snage, socijalnog statusa u grupi. Moć se, također, može postići poznavanjem intimnih, ranjivih informacija osobe kao što su izgled, problem učenja, porodična situacija, ili lične karakteristike. Korištenje tih informacija ima samo jednu svrhu: nanijeti štetu drugima.

Godinama se pokušava ukazati na relevantnost problema. Vršnjačko nasilje dolazi onda kada se ukaže na bilo kakvo odstupanje od društvene norme, od onog *normalnog*. Međutim, to je prvi stadij nasilja. Prvobitno se javlja u školama. Kasnije evoluirala do mjere da postane rasizam, seksizam, homofobija, te ostale vrste diskriminacije. Pitanje jeste: šta se može desiti dobrom, mladom biću da postane ono od čega je bježao?

U istom problemu postoje dva činioca, a to su: zlostavljač i žrtva. Međutim, šta ako je i zlostavljač žrtva? Šta ako je to ono što pokreće samog zlostavljača? On sam postaje ogledalo društva u kojem obitava. Po mnogim istraživanjima, grupu nasilnika u školi čine ona djeca koja su *teža*, nemirnija. Kada isti bivaju označeni kao devijantni, definisani su kao ljudi koji krše pravila; važne društvene norme društvene grupe, kulture ili cijelog društva. Na taj način, dijete biva etiketirano kao loše, te je činjenje lošeg, nasilja, nešto što se podrazumijeva od istog. Naučeno je na kontinuirane kazne bez svrhe. Opšte je poznato da svaku devijantnost prati mnoštvo kritika. Tako je i s nasiljem. Iz različitih izvora saznajemo da je i sam nasilnik bio žrtva istog. On tu pojavu smatra normalnim, sastavnim dijelom života.

Pored dva glavna činioca ovog problema, postoje još dva: roditelji i škola. Svaki negativni ishod je propust roditelja i škole. Kako je moguće da roditelj ne primijeti djetetove modrice,

depresivno stanje? Danas je ubrzan način života. Vrijednosti su promijenjene. Roditelji sve manje vremena provode sa svojom djecom. S druge strane je profesor, odnosno škola. Je li profesor ispunio svoju dužnost ako ne vidi promjenu ponašanja kod svog učenika?! Ako ne čuje svaku dobačenu uvredu?! Ne vidi gurkanje ispred kabineta?! Da li profesorova dužnost počinje u trenutku kada pređe prag svog kabineta? Dijete je prepušteno samo sebi. I kao ishod svega toga obično biva: smrt. Međutim, je li smrt jedini izlaz?

Istraživanja su pokazala da zlostavljači više pate od depresije i anksioznosti nego same žrtve. Isti su, uglavnom, imali burno, tegobno djetinjstvo u slabo koherentnoj porodici, u kojoj su naučeni da svakom odupiranju autoriteta slijedi fizička kazna. S druge strane su same žrtve, kod kojih je koherentnost, pak, znatno izražena. Međutim, problem biva komunikacija. Ta djeca se bore sama protiv društva, nažalost, bezuspješno.

Prvi propust je, svakako, pristup problemu. Kako se godinama susrećemo s istim, čujemo različita mišljenja poput: to je sastavni dio ljudskog života; *čeličenje* djeteta i slično. Međutim, je li normalan dio života trpjeti nečije uvrede, pesnice, samo zato što se neko razlikuje po boji kože? Imenu? Opređeljenju?

Drugi propust je nemar roditelja. Kao što sam već prethodno navela, kako je moguće da roditelj ne primijeti promjenu kod djeteta? Rađeni su mnogi filmovi, pisani mnogi članci o istom problemu iz perspektive žrtve nasilja. Obično to bude jedna moderna porodica u kojoj nema mjesta problemima. S djecom se ne provodi vrijeme. Novac, moderni bog, upravlja životima ljudi da, nažalost, zaborave da su i djeca žive osobe. Redovan razgovor s djecom bi promijenio sve. Ali nažalost, danas su djeca prepuštena samim sebi.

Treći propust je propust škole. Od osnovne škole, djeca bivaju tretirana isto. *Međutim ako prosuđuješ ribu na osnovu njene sposobnosti da se penje uz drvo ona će ceo život provesti u ubeđenju da je glupa.* (Albert Einstein) Toliko različitih osobnosti, a sistem isti: učenje napamet i reproduciranje istog. Pritom se ne obazire na samō ponašanje djece. A to je ono što je ključno. Pored redovnog profesora, trebao bi biti i psiholog, koji će pomno pratiti učenike. Različitim psihološkim metodama bi se mogla dobiti povratna informacija o stanju učenika, to jeste, napraviti lista s učenicima koji imaju predispozicije za činjenje vršnjačkog nasilja. Nastojalo bi se pomoći istim, te na taj način prevenirati nasilje. Pri rješavanju ovog problema, u fokus su, uglavnom, stavljene žrtve. Nastoji im se pomoći, te nadomjestiti svaki nedostatak. Međutim, šta ako se promijeni tačka percepcije?

Krivi smo za mnoge propuste i pogreške, ali naš je najveći zločin zlostavljanje djece, negiranje temelja života. Mnoge stvari mogu čekati, ali djeca ne mogu. Njima ne možemo odgovoriti sutra, oni traže danas. (Gabriela Mistral) Iz prethodnog možemo kazati da je ključni problem vršnjačkog nasilja sam pristup. Ali pristup prema zlostavljačima. Prestati koristiti samo metod kazne kao jedino što će popraviti ponašanje pojedinaca. Također, prestati ih posmatrati kao jednu stigmu. Ukoliko se pomogne zlostavljačima, na jedan socio-psihološko prihvatljiv način, jedan, možda i ključni faktor, svest će se na minimum. Tako će se prekinuti, dosad neprekinuti, lanac problema nasilja među vršnjacima.